

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi puolustustarvikkeiden
maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annettua lakia muutettavaksi siten, että puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja niiden kauttakuljetuksesta annetut säännökset ja menettelytavat saatetaan vastaamaan Suomea velvoittavia kansainvälisiä vientivalvontajärjestelyjä ja yhdenvertaiseksi muiden länsieurooppalaisten maiden vastaavien käytäntöjen kanssa. Esityksen mukaan puolustustarvikkeiden maastavientiä ja kauttakuljetusta olisi sallittua ainoastaan siihen myönnetyllä luvalla. Lupa-asia ratkaistaisiin asian laadun mukaan valtioneuvoston yleisistunnossa tai puolustusministeriössä. Maastaviennin sitä edellyttäessä puolustusministeriön tulisi ulkoasiainministeriöltä erikseen

selvittää, ettei luvan myöntämiselle ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä. Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännös sellaisen tavarann maastaviennistä, joka on tarkoitettu käytettäväksi ainoastaan toisen puolustustarvikkeen komponenttina. Komponentin maastavientiä todentavan loppukäyttöselvityksen antaisi se, jonka oman tuotteen valmistuksessa komponenttia käytettäisiin. Asetuksella ehdotetaan säädettäväksi, mitä tavararyhmiä pidetään puolustustarvikkeina ja, että puolustusministeriön päätöksellä määrättäisiin yksityiskohtaisesti puolustustarvikeluettelosta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

**1.1. Lainsäädäntö sekä kansainväliset
sopimukset ja sitoumukset**

Puolustustarvikkeiden maastaviennistä säädetään puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa (242/90). Laki sisältää säännökset puolustustarvikkeeksi määriteltävän materiaalin maastavientiä ja kauttakuljetusta koskevasta lupamenettelystä, luvaton vientiä koskevista rangautusseuraamuksista sekä tullilaitosta koskevasta valvontatoimeksiannosta. Puolustustarvikkeen maastavienti edellyttää valtioneuvoston tai puolustusministeriön myöntämää lupaa. Laki koskee myös puolustustarvikkeen valmistusoikeyden luovuttamista tai siirtämistä ulkomaille.

Lain piiriin kuuluvat puolustustarvikkeet on säännelty lakia täydentävässä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa asetuksessa (267/90). Kansallisin arviointikriteerein on puolustustarvikkeiksi asetuksessa määritelty yksinomaan sotilaalliseen käyttöön tarkoitettu tai soveltuva materiaali.

Puolustustarvikkeiden maastavientiin vaikuttavia säädöksiä sekä kansainvälisiä sopimuksia ja sitoumuksia on lisäksi lukuisasti.

Eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämistä annetun lain (659/67) nojalla annetuilla asetuksilla on Suomessa saatettu tähän mennessä voimaan Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) turvallisuusneuvoston sitovalla päätöksellään määräämät talouspakotteet tai asevientikiellot seuraavissa tapauksissa:

- 1) Etelä-Afrikka 1977 — (asevientikielto)
- 2) Irak 1990 — (talouspakotteet)
- 3) Entisen Jugoslavian alue 1991 — (asevientikielto ja talouspakotteet)
- 4) Somalia 1992 — (asevientikielto)
- 5) Libya 1992 — (asevientikielto ja osittaiset talouspakotteet)
- 6) Liberia 1992 — (asevientikielto)
- 7) Haiti 1993 — (asevientikielto ja osittaiset talouspakotteet)
- 8) Angola (UNITA-sissiliike) 1993 — (asevientikielto ja osittaiset talouspakotteet).
- 9) Ruanda 1994 — (asevientikielto)

Lisäksi YK:n turvallisuusneuvosto on suositellut aseviennin kieltämistä 1960- ja 1970-luvulla Portugaliin ja Etelä-Afrikkaan sekä aseuonnon kieltämistä Etelä-Afrikasta vuonna 1985. Eräistä Etelä-Afrikkaan kohdistuvien pakotteiden toimeenpanosta annettu laki (1104/85) on kumottu 7.5.1993 annetulla lailla (415/93) ja edellä 1 kohdassa tarkoitettu asevientikielto 3.6.1994 annetulla asetuksella (427/94). Lisäksi on ollut voimassa Etelä-Rhodesiaa koskeva talouspakote vuosina 1966—1979.

YK:n turvallisuusneuvoston määräämiin yleisiin taloudellisiin pakotepäätöksiin sisältyy yleensä aina myös aseiden tai sotamateriaalin vientikielto.

Puolustustarvikkeiden maastavientiä koskevat myös seuraavat kansainväliset sopimukset:

— bakteriologisten (biologisten) ja toksien aseiden kehittämisen, tuottamisen ja varastoinnin kieltämiseksi ja niiden hävittämiseksi tehty yleissopimus (SopS 14 ja 15/75).

— tiettyjen sellaisten tavanomaisten aseiden käytön kiellosta tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutuksiltaan umpimähkäisiä, tehty yleissopimus (SopS 64/83).

— kemiallisten aseiden kehittämisen, tuottamisen, varastoinnin ja käytön kieltämiseksi ja niiden hävittämiseksi tehty yleissopimus, joka on tarkoitus saattaa Suomessa voimaan vuonna 1995.

Tukeakseen kansainvälisiä asesulkuponnisteluja (non-proliferaatio) Suomi on vuosina 1991 ja 1992 liittynyt jäseneksi seuraaviin, teollisuusmaiden kansallisia vientivalvontatoimia koordinoiviin valvontajärjestelyihin, joiden jäsenyysoikeudet myös koskevat puolustustarvikkeiden maastavientiä:

— ohjusteknologian valvontajärjestely (Missile Technology Control Regime; MTCR)

— kemiallisten ja biologisten tuotteiden valvontajärjestely eli Australian ryhmä (Australian Group; AG)

— ydinalan kaksoiskäyttötutteen valvontajärjestely (Nuclier Supplier's Group II).

Vaikka näiden järjestelyjen valvonta valtaosin koskee joukkotuhoaseiden tai niiden maaliinsaattamiseen soveltuvien ohjusjärjestelmien kehittäjä tai valmistaja edistäviä niin sanottuja kaksoiskäyttötutteen, voidaan eräät yksittäiset tuoteriikot myös määrittellä puolustustarvikkeiksi. Erityisesti tämä koskee MTCR-järjestelyä, jonka valvontaan myös kuuluvat kokonaiset, valmiit ohjusjärjestelmät.

Australian ryhmän mukaisista vientirajoituksista on säädetty eräiden tavaroiden vientivalvonnasta annetulla asetuksella (413/94) sekä vientilisensioinnin alaisista tavaroista ja palveluista annetulla kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksellä. Kemialliset aseen osat puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljuksesta annetussa asetuksessa tarkoitettuja puolustustarvikkeita, joiden vientivalvonta kuuluu puolustusministeriölle. Puolustusministeriön vientivalvontaan kuuluvat myös ohjusteknologian valvontajärjestelyn piiriin kuuluvan laitteiston ja teknologian rinnastamisesta puolustustarvikkeisiin annetun puolustusministeriön päätöksen (370/94) liitteessä mainitut ohjusten aineosat tai aineiden raaka-aineena käytettävät kemikaalit.

1.2. Lupakäytäntö

Maastavientilupaa haetaan kirjallisesti puolustusministeriön vahvistaman kaavan mukaisella lomakkeella. Lupahakemuksessa on esitettävä selvitys vientiluvan hakijasta, ostajasta, vientimaasta, vietävistä tavaroista, hankintasuorustiedoista sekä ajasta, jonka maastavientiluvan tulisi olla voimassa. Puolustusministeriön pyynnöstä hakijan on tarvittaessa toimitettava ministeriölle lupahakemuksen käsittelyä varten tarpeellisia lisäselvityksiä.

Vientilupaa haetaan maahan, johon tavara Suomesta viedään ja jossa hakemuksessa mainittu ostaja sijaitsee. Jos viejä tietää, että tavara viedään edelleen edellä mainitusta maasta, on tämä mainittava hakemuksessa sekä samalla haettava vientilupaa myös edelleenvientiin siihen maahan, johon edelleenvientä suoritetaan. Hakija vastaa siitä, että tavara toimitetaan vain

siihen maahan, johon vientilupa haetaan. Mikäli vientiluvan myöntämisen jälkeen tapahtuu muutoksia niissä tiedoissa, jotka hakemuksessa on mainittu, on niistä välittömästi ilmoitettava puolustusministeriölle yksilöllisellä kirjallisesti muutokset ja tekemällä uusi hakemus.

Vientilupahakemuksen allekirjoittaa yhtiön toimitusjohtaja tai muu henkilö taikka muut henkilöt, jotka kaupparekisterin mukaan ovat oikeutettuja kirjoittamaan yhtiön toiminimen.

Ennen lupahakemuksen ratkaisemista puolustusministeriön on hankittava asiasta ulkoasiainministeriön lausunto. Ulkoasiainministeriön lausuntokäytännössä sovelletaan Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin (ETYK) 25 päivänä marraskuuta 1993 hyväksytyjä tavanomaisen aseistuksen maastasiirtoja ohjaavia periaatteita sekä Euroopan unionin (EU) asevientikriteerejä, jotka vastaavat Suomen perinteisiä asevientiperiaatteita. Nämä periaatteet ovat yleisen tason puitteisto, jonka tulkinta ja soveltaminen on kansallisessa harkintavallassa. Konkreettisemmin sovelletaan edellä mainittuja periaatteita lausuntokäytännössä seuraavasti:

Ehdottoman esteen viennille muodostavat YK:n turvallisuusneuvoston asettamat sitovat vientikiellot, Euroopan unionin ase-embargot tai muut monenvälisesti sovitut vientirajoitteet.

Muissa tapauksissa sovelletaan edellä mainittuja periaatteita lausuntoharkinnassa siten, että vastaanottajamaan tilanne arvioidaan erittelevästi sekä punnitaan vietävien puolustustarvikkeiden luonne, rooli ja käyttö.

Ongelmallisissa tapauksissa on perussuhtautumisena pidättyvyys. Jos vietäviä tuotteita ei suuren todennäköisyyden perusteella käytetä ihmisoikeusrikkomuksiin vastaanottajamaassa, voidaan lausuntoharkinnassa niiden vientiä puoltaa, jos muut, esimerkiksi Suomen materiaalivalmiuksien kehittämiseen liittyvät syyt puoltavat vientiä.

Puolustustarvikkeiden viennin hallinnollisten ja poliittisten ehtojen uudistaminen voimassa olevan lain pohjalta on hyväksytty hallituksen ulkoasiainvaliokunnassa vuonna 1993 ja esitelty eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle toukuussa 1993. Käytännössä uudistaminen on merkinnyt lain joustavampaa soveltamista lausuntomenettelyssä suhteessa Suomen ulkopoliitiikan muuttumiseen (lain 3 §).

Mikäli ulkoasiainministeriö on lausunnossaan ilmoittanut, ettei se ole katsonut voivansa puoltaa vientiä lupahakemuksessa mainittuun maahan, on puolustusministeriö ilmoittanut

luvan hakijalle, ettei vienti hakemuksessa mainittuun maahan ole mahdollista.

Ulkoasiainministeriön lausunto on ollut kirjallinen. Koska useimmat lupahakemukset ovat koskeneet merkitykseltään vähäisiä ja poliittisesti ongelmattomia vientejä, on ulkoasiainministeriö vuoden 1993 alusta antanut yksittäiset hakemuskohtaiset kirjalliset lausunnot korvaavan yleislausunnon niiden vientien osalta, jotka suuntautuvat lähinnä taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) maihin ja jotka eivät arvonsa johdosta edellytä luvan myöntämistä valtioneuvostossa. Tältä osin toteutettu suullinen lausuntomenettely tuli niin ikään mahdolliseksi sellaisissa tapauksissa, jotka koskevat erityisen vähäisiä vientieriä OECD-alueen ulkopuolelle. Tämä tarkoittaa näyteerien vientejä sekä vientejä testausta ja esittelyjä varten silloin, kun tavara palautetaan ilmoitetun käytön jälkeen takaisin Suomeen.

Tämän yleislausunnon yhteydessä ulkoasiainministeriö antoi luettelon myös niistä maista, joihin kohdistuu YK:n turvallisuusneuvoston asevientii- tai talouspakotteita.

Edellä mainituilla uudistuksilla haluttiin nimenomaan keskittää valvonta niihin vienteihin, joissa harkintaa erityisesti tarvitaan.

Itse vientilupahakemus käsitellään joko valtioneuvostossa puolustusministeriön esittelystä tai puolustusministeriössä. Puolustusministeriö voi myöntää maastavientiluvan, milloin kysymyksessä on arvoltaan vähäinen maastavienti tai kauttakuljetus taikka sellainen puolustustarvikkeiden tilapäinen maasta pois vieminen, johon ei liity puolustustarvikkeen omistusoikeuden tai siihen kohdistuvan määräämisvallan siirtyminen ulkomaille.

Ennen luvan luovuttamista puolustusministeriö normaalitapauksessa velvoittaa luvan saajan toimittamaan puolustusministeriöön viennin lopullisen määräämään asianomaisen viranomaisen tai mahdollisesti jonkin tuotteen tai laitteen vastaanottajan vakuutuksen tavarantoimittajan lopullisesta käyttäjästä (loppukäyttäjätodistus). Lisäksi vaaditaan, että luvansaaja kuukauden kuluessa maastaviennistä esittää puolustusministeriölle viennin määräämään tulliviranomaisen antaman todistuksen tavarantoimittajan maahantuonnista.

1.3. Viennin määrä

Tullitilastojen perusteella valtaosan Suomen

puolustustarvikkeiden viennistä ovat muodostaneet ruudit ja räjähdysaineet. Näistä kuitenkin vain osalla voidaan katsoa olevan suoranaista sotilaallista käyttöä, sillä huomattavan osan muodostavat urheilu- ja metsästysruudit sekä siviilitarkoituksiin käytetyt räjähdysaineet. Varsinaisiksi sota-aseiksi katsottava materiaali (tullitariffin nimike 93.01.00.00) on ollut viimeisen kuuden vuoden aikana koko puolustustarvikeviennistä alle 2 %, vuonna 1993 vain 0,3 %. Ampumatarvikevienti (tullitariffin nimike 93.06.90.10) on vaihdellut suuresti, ollen vuonna 1993 vähimmillään 0,5 % ja vuonna

1989 enimmillään 30 % koko puolustustarvikkeiden viennistä. Viime vuosina on panssaroitujen miehistönkuljetusajoneuvojen vienti lähinnä ulkomaisten YK-joukkojen käyttöön nostanut niiden osuuden noin kolmannekseen, vuonna 1993 jopa puoleen puolustustarvikeviennistä.

Viennin arvo on vuosina 1980—1993 pysynyt reaalisesti lähes samana yltämättä kertaakaan edes 0,1 %:iin maamme kokonaisviennistä. Viimeisenä kuutena vuotena viennin arvo on ollut alle 0,05 % kokonaisviennistä.

Puolustustarvikkeiden maastavienti vuosina 1988—1993 tullitilaston mukaan (1 000 mk):

Nimike	1988	1989	1990	1991	1992	1993
1. 93.01.00.00 Sota-aseet	151	21	162	524	547	199
2. 93.05.90.10 Em. nimikkeeseen kuuluvien sota-aseiden osat	4	—	795	1	5	46
3. 93.06.90.10 Pommit, kranaatit, torpedot ja niiden osat	8 031	8 314	1 901	349	3 496	301
4. 87.10.00.00 Panssarivaunut ja -ajoneuvot sekä niiden osat	4 950	—	3 340	11 502	9 754	29 349
5. 36.01 Ruudit	24 301	12 683	8 071	10 666	13 940	22 213
6. 36.02 Räjähdysaineet (muut kuin ruuti)	1 562	2 529	2 018	1 480	525	8 285
7. 29.04.20.10 Trinitrotolueeni	2 590	1 781	3 052	5 062	1 802	1 266
Yhteensä	41 589	25 328	19 339	29 584	30 069	61 659
Osuus kokonaisviennistä %	0,05	0,025	0,019	0,031	0,028	0,046

Vertailukelpoisten tilastotietojen mukaan Ruotsin puolustustarvikkeiden maastavienti vuosina 1988—1992 (1 000 kr):

Vuosi	Yhteensä	Osuus kokonaisviennistä %
1988	6 155 000	2,02
1989	6 005 000	1,81
1990	3 327 000	0,98
1991	2 705 000	0,81
1992	2 753 000	0,84
1993	2 900 000	—

1.4. Kansainvälinen vertailu

Yleistä

Tässä alajaksossa tarkastellaan asevientiin vaikuttavia kansainvälisiä vienninsääntelyjärjestelyjä ja -lähestymistapoja sekä tarkastellaan vertailuaineistona puolustustarvikkeiden vientiin liittyviä menettelyjä Ruotsissa, Norjassa, Sveitsissä ja Itävallassa.

Suomessa ja muissa sotilasliittojen ulkopuolisissa Euroopan maissa ovat puolustustarvikkeiden viennin kansallisen sääntelyn pääasialli-

sina perusteina olleet kansalliset ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittiset näkökohdat, muun muassa puolueettomuuspoliittiset tekijät. Näillä mailla ei ole ollut alajaksossa 1.1. mainittujen velvoitteiden lisäksi muita kansainvälisiä velvoitteita valvoa asevientään. Niiden valvontalistat ovat olleet suppeat käsittäen yksinomaan sotilaalliseen käyttöön tarkoitettuja tuotteita.

Sen sijaan Pohjois-Atlantin liiton (Naton) jäsenmailla Islantia lukuunottamatta sekä Japanilla ja Australialla on ollut puolustustarvikkeiden viennissä koordinoivaa yhteistyötä Cocom-järjestelyn (Coordinating Committee for Multilateral Strategic Export Controls) muodossa. Cocom oli kylmän sodan kaudella Naton kauppapoliittinen vastine valvoessaan ja rajoittaessaan Neuvostoliiton ja sen liittolaisten sekä Kiinan tavanomaisen sotilaallisen kapasiteetin kehittämistä palvelevaa ase- ja teknologiavienttiä lännestä itään. Tässä tarkoituksessa Cocom on ylläpitänyt kolmea valvontalistaa: siviililuonteiset huipputeknologiatuotteet (Industrial List), tavanomaiset aseet (Munitions List) ja ydinalan tuotteet (Atomic Energy List). Aselistat on ollut verrattain pitkä ja ulottunut laueammalle kuin pelkästään taistelukäyttöön tarkoitettuihin tuotteisiin.

Suomi on yhdessä Irlannin, Itävallan, Ruotsin, Sveitsin ja Uuden Seelannin kanssa järjestänyt kauppapoliittiset etunsa suhteessa Cocomiin niin sanotun yhteistyömaa-aseman pohjalta. Tämä on edellyttänyt, että Suomi on noudattanut Cocomin teknologialistan mukaista vientivalvontaa, mutta Cocomin puolustustarvikelistan suhteen Suomella ei ole ollut velvoitteita muun muassa siitä syystä, että alan vientitarjontamme on ollut vähäistä.

Osana kylmän sodan rakenteiden purkamista Cocomin jäsenmaat ovat päässeet yhteisymmärrykseen järjestelyn lakkauttamisesta 31 päivästä maaliskuuta 1994 kuitenkin niin, että 1 päivästä huhtikuuta 1994 jäsenmaiden vientivalvonta entisiin Cocomin peruslistoihin nojautuen siirtyy niin sanotusti globaalille pohjalle aiemman itään kohdistumisen sijasta. Samalla entisen Cocomin jäsenmaat sekä Suomi ja muut yllä mainitut viisi maata pyrkivät yhdessä neuvottelemaan Cocomia korvaavan vientivalvontajärjestelyn perustamisesta. Perustajajäseniksi tulisivat myös Venäjä ja osa Itä-Euroopan maista. Uusi järjestely ("post-Cocom" tai "New Forum") olisi verrannollinen alajaksossa 1.1. mainittuihin asesulkupoliittisiin valvonta-

järjestelyihin ja ylläpitäisi kahta valvontalistaa: tavanomaista sotilaallista toimintakykyä edistävät korkean teknologian kaksoiskäyttötuotteet sekä tavanomaiset aseet ja asejärjestelmät. Suomen osallistuminen uutta järjestelyä koskeviin neuvotteluihin samoin kuin tuleva jäsenyyss tuo tältä osin Suomelle monenvälisen velvoitteen valvoa uuden järjestelyn peruslistassa määriteltyjen puolustustarvikkeiden vientiä. Tällaisen valvonnan ensisijaisena kohteena ovat niin sanotut uudet riskimaat, joista useilla epäillään olevan myös joukkotuhoasekehittelyä.

ETYK:n ja EU:n hyväksymät asevientiperiaatteet tai -kriteerit ovat lupamenettelyn kautta toteutettavaa vientivalvontaa täydentävä lähestymistapa aseviennin sääntelyyn. ETYK:n Helsingin asiakirjassa 1992 perustettu turvallisuusyhteistyön foorumi hyväksyi marraskuussa 1993 tavanomaisten aseiden maastasiirtoja ohjaavat ETYK:n periaatteet. Ne ovat Suomea poliittisesti velvoittavia kuten muutkin ETYK:n päätökset.

ETYK:n kyseiset periaatteet nojautuvat Euroopan yhteisöjen (EY) jäsenmaiden vuosina 1991 ja 92 hyväksymiin kahdeksaan asevientikriteeriin. Ne samoin kuin EU:n asettamat asevientikiellot ovat osa EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (UTP) yhteisösaavutuksia, jotka Suomi on ilmoittanut voivansa hyväksyä. Suomi soveltaa siten myös EU:n kriteerejä. EU:n UTP:n puitteissa toimii myös tavanomaisten aseiden vientipolitiikkaa käsittelevä työryhmä, joka pyrkii edistämään EU-maiden käytäntöjen harmonisointia. ETYK:n ja EU:n asevientiperiaatteet kokonaisuudessaan sisältyvät suuntaviivat-asiakirjan liitteistöön.

EU-mailla on pääosin yhtenevät, Cocomin puolustustarvikelistaan perustuvat kansalliset valvontalistat. Cocomin jäsenenä Norjalla on sama valvontalista, ja Ruotsi on sen vähäisin poikkeuksin voimaansaattanut 1 päivänä tammikuuta 1993 osana sotamateriaalilainsäädäntönsä uudistamista. Sveitsissä on vastaava laajennus vireillä. EU on UTP-yhteistyönsä tasolla, mutta ei kansallisesti, jakanut kyseisen Cocom-listan neljään tuoteluokkaan asevientikieltojensa porrastetun toteuttamisen mahdollistamiseksi. EU-oikeuden noudattaminen edellyttää, että Suomen valvontalistat tuotteet ovat yhteneväiset EU-maiden valvontalistojen kanssa. Puolustustarvikkeiden maastavientiasetukseen sisältyvä Suomen nykyinen valvontalista

on oleellisesti suppeampi ja yleispiirteisempi kuin asianomainen Cocomin ja EU:n lista.

Puolustustarvikkeiden tuotantoa, vientiä ja tuontia koskevat eli puolustusteolliset asiat kuuluvat EU:ssa yksinomaan kansallisen toimivallan piiriin Euroopan talousyhteisön perustamisesta tehdyn sopimuksen 223 artiklan nojalla. Jäsenvaltion "keskeisiin turvallisuustuihin" liittyen voivat jäsenvaltiot oman harkintansa mukaan poiketa yhteismarkkinoiden perustamista koskevan Rooman sopimuksen määräyksistä, kun kyse on "nimenomaan sotilaalliseen käyttöön" tarkoitettujen tuotteiden tuotannosta tai kaupasta. EU:n UTP:n puitteissa laaditut asevientikriteerit ja UTP:hen sisältyvä organisoitu pyrkimys asevientipolitiikan harmonisointiin on tarkoitettu asteittain yhdenmukaistamaan kansallisia lupapäätöksiä. Tällöin kysymys on poliittisista, ei oikeudellisista velvoitteista.

Asevientä ja -tuontia avoimuuden ja läpinäkyvyyden (transparensin) keinoin lähestyvistä järjestelystä mainittakoon vuonna 1992 toimintansa aloittanut tavanomaisia aseita koskeva YK:n aserekisteri, johon YK:n jäsenmaiden tulee ilmoittaa vientinsä ja tuontinsa seitsemän raskaan asekategorian osalta.

Ruotsi

Ruotsin nykyinen sotatarvikkeiden valmistamista ja maastavientiä koskeva lainsäädäntö tuli voimaan vuoden 1993 alusta. Laki ja asetus sotatarvikkeista perustuu aikaisempaan lainsäädäntöön ja käytäntöön. Sotatarvikkeiden maastavienti edellyttää aina Ruotsin hallituksen myöntämää lupaa. Uuden lainsäädännön sisältämä tärkein muutos on sotamateriaalilutelo, joka on saatettu vastaamaan teknologian muutoksia sekä tuotelistaltaan yhteneväksi muiden länsieurooppalaisten maiden noudattaman vientivalvonnan kanssa.

Sotatarvikelain mukaan myös puolustusteollisuuden harjoittama yhteistoiminta ulkomaisen yrityksen kanssa edellyttää hallituksen lupaa.

Sotatarvikkeet jaetaan kahteen luokkaan, joilla on osittain omat maastavientisäännökset. Taistelussa käytettäväksi sotamateriaaliksi määritellään sellainen varustus, jolla sotilaallisessa käytössä on tuhoatuottava ominaisuus, kuten esimerkiksi tykki, ohjus, sotalaiva ja hävittäjälentokone. Tuhoatuottamaton tarvike

määritellään muuksi sotatarvikkeeksi. Sotatarvikkeiden jaosta ryhmiin säädetään yksityiskohtaisesti asetuksessa.

Ruotsin sotatarvikkeiden maastaviennin hallinto on sijoitettu ulkoasiainministeriön kauppasastoon.

Sotatarvikkeiden maastavientiä ohjaavat valtiopäivien hyväksymät suuntalinjat. Uudet suuntalinjat korostavat ihmisoikeuksien huomioon ottamista maastaviennin ulkopoliittisessa kokonaisharkinnassa. Suuntaviivojen mukaan taistelussa käytettävää sotatarviketta ei saa viedä valtioon, joka on aseellisessa yhteenotossa toisen valtion kanssa, joka on osallisena kansainvälisessä konfliktissa, jonka pelätään aiheuttavan aseellisen selkkauksen, eikä valtioon, jossa on sisäisiä aseellisia selkkauksia tai jossa esiintyy huomattavia ja karkeita ihmisoikeuksien loukkauksia. Muita sotatarvikkeita saa viedä valtioon, jotka eivät ole osallisina aseellisessa konfliktissa muun valtion kanssa ja jossa ei ole sisäisiä aseellisia levottomuuksia eikä esiinny laajoja ja karkeita ihmisoikeuksien loukkauksia.

Ruotsin puolustustarvikevienti oli vuonna 1993 arvoltaan yhteensä 2,9 miljardia kruunua, joka vastaa noin 2 miljardia markkaa. Taisteluissa käytettävien sotatarvikkeiden vienti oli arvoltaan runsaat 1,2 miljardia ja muiden sotatarvikkeiden vienti runsaat 1,6 miljardia kruunua.

Norja

Norjan asevientisäännökset on sisällytetty strategisten tavaroiden, palvelujen ja teknologian vientivalvonnasta vuonna 1987 annettuun lakiin. Strategisten tavaroiden vientivalvontaviranomaisena on ulkoasiainministeriö. Ministeriö on vuonna 1989 antanut lakia täydentäviä määräyksiä vientivalvonnan järjestämisestä. Strategiset tavarat on ulkoasiainministeriön päätöksellä jaettu viiteen listaan. Lista I sisältää aseet, ammukset ja muut sotilaalliset tavarat, joiden maastavienti edellyttää aina lupaa. Norjan asevientivalvontalista sisältää saman tuotteen, joka on voimassa Länsi-Euroopan valtioissa ja muun muassa Ruotsissa.

Norjan vientivalvonnan suuntaviivat on vahvistettu vuonna 1992. Suuntaviivojen mukaan asevientä ei sallita alueille, joissa vallitsee sota tai sota uhkaa. Lisäksi edellytetään huolellista

alueen sisä- ja ulkopoliittisen tilanteen arviointia ennen vientipäätöstä. Lupaviranomaisena toimii ulkoasiainministeriö.

Aseviennin määrämaat on jaettu kolmeen ryhmään. Vienti on sallittua maaryhmä I:een kuuluviin pohjoismaihin ja Nato-maihin sekä muun muassa Itävaltaan, Sveitsiin, Australiaan, Uuteen-Seelantiin ja Japaniin. Maaryhmä 2 sisältää maat, joihin YK:n turvallisuusneuvoston päätöksellä on evätty asevientä tai joissa on sota, sodanuhka tai sisällissota. Näihin maihin ei voida aseita eikä muita sotatarvikkeita viedä. Kolmanteen maaryhmään kuuluvat muut maat, joihin aseita ja ammuksia ei saa viedä. Näihin maihin voidaan kuitenkin viedä muita tavaroita, jotka on suunniteltu ja muutettu sotilaalliseen käyttöön.

Sveitsi

Sveitsin sotatarvikelakia ollaan parhaillaan uudistamassa. Sveitsin puolustusministeriö antoi tätä varten joulukuussa 1993 hallitukselle esityksensä uudeksi laiksi. Lakiesitys, jonka on tarkoitus korvata vuodelta 1972 peräisin oleva vanha laki, annetaan parlamentille vuonna 1994.

Esityksen keskeisinä periaatteina ovat sotatarvikekäsitteen laajentaminen, kaikkien sotatarvikkeita koskevien välityshankkeiden saattaminen valvonnan alaiseksi, teknologian siirron saattaminen luvanvaraiseksi sekä kaiken bakteeri- ja kemikaaliaseisiin liittyvän toiminnan tekeminen lakisääteiseksi ja luvanvaraiseksi.

Voimassa olevan lain mukaan sotatarvikkeeksi katsotaan vain suoranaiset taisteluvälineet, mikä on osoittautunut liian suppeaksi. Esityksessä uudeksi laiksi sotatarvikkeeksi määritellään taisteluvälineiden lisäksi myös sellaiset tuotteet, jotka ovat sotatarvikkeiksi muunnettavissa. Uudessa laissa on tarkoitus sen tulkinna helpottamiseksi mahdollisimman tarkkaan myös luetella, mitkä tuotteet luetaan sotatarvikkeiksi.

Nykyinen järjestelmä, jonka mukaan annetaan yleinen lupa sotatarvikealalla toimimiseen sekä erikseen lupa jokaista konkreettista tointa varten, säilytetään.

Uutuutena esityksessä on, että kaikenlainen sotatarvikkeisiin liittyvä välitystoiminta, jota harjoitetaan Sveitsin alueella, tulee luvanvaraiseksi siitä huolimatta, että välityksen kohteena

oleva tavara ei koskaan kävisikään Sveitsin alueella.

Luvanvaraista olisi myös sotatarvikkeisiin liittyvien patenttien, valmistuslissenssien, tietotaidon ja vastaavan myyminen ulkomaille. Nykyinen laki ei koske tällaista vientiä.

Lupaviranomainen on hallitus eli liittoneuvosto, kun kyseessä on peruslupa sotatarvikealalla toimimiseen. Puolustusministeriö ratkaisee sotatarvikkeiden vientiä koskevat kysymykset ulkoasiainministeriötä kuultuaan.

Lupia harkittaessa päätöksenteko ei pohjaudu yksinomaan oikeudellisiin vaan paljolti myös poliittisiin näkökohtiin.

Sveitsistä vietiin ulkomaille vuonna 1993 sotamateriaalilain alaisuuteen kuuluvaa aseistusta yhteensä 260, 20 miljoonan Sveitsin frangin eli noin 1 miljardin Suomen markan arvosta. Tämä oli Sveitsin vuoden 1993 kokonaisviennistä 0,28 %.

Itävalta

Sotatarvikkeiden tuontia, vientiä ja kauttakulkua koskeva laki säädettiin Itävallassa lokakuussa 1977. Sitä on sen jälkeen muutettu useaan otteeseen.

Laissa säädetään sotatarvikkeiden maahan-tuonti, maastavienti sekä kauttakuljetus luvanvaraisiksi. Vientilupa-asiat valmistelee sekä luvan myöntää sisäasiainministeriö. Lupamenetely ei ole julkinen. Lausunnonantajia ovat ulkoasiainministeriö, puolustusministeriö sekä liittokanslerinvirasto. Yleensä vaatimuksena pidetään sitä, että lupahakemusta puolletaan kaikissa lausunnoissa. Loppukäyttäjätodistusta vaaditaan vastaanottajavaltioiden viranomaisilta tavallisesti vain poikkeuksellisten suurien vientierien yhteydessä.

Lupaa aseventiin ei anneta, jos Itävallan kansainvälisoikeudelliset sitoumukset tai ulkopoliittiset intressit, erityisesti valtiosääntöön perustuva pysyvä puolueettomuus, ovat ristiriidassa luvan myöntämisen kanssa. Lupa evätään myös, jos vientialueella on joko käynnissä tai uhkaamassa aseellinen konflikti tai jos siellä muuten vallitsee vaarallinen jännitystilä taikka jos viennin määräämässä on toistuvien loukkauksen johdosta olemassa vaara, että toimitettua sotamateriaalia käytettäisiin sortotoimenpiteisiin. Itävalta noudattaa lisäksi YK:n turvallisuusneuvoston embargosuosituksia.

Tuotekatteesta Itävallassa päättää liittohalli-

tus parlamentin päävaliokunnan suostumuksella. Tarkemmat yksityiskohdat siitä, mitä kulloisessakin sotilasteknologisessa kehitysvaiheessa on pidettävä lain määrittelemänä sotatarvikkeena, on säädetty asetuksella.

Vertailu Ruotsin ja Norjan välillä

Vertailu Ruotsin ja Norjan periaatteisiin, hallinnointiin ja menettelyihin puolustustarvikkeiden viennissä on myös korostanut tarvetta harkita Suomen järjestelmän tarkoituksenmukaisuutta. Huolimatta siitä, että niin Ruotsi kuin Norjakin noudattavat harkitsevaa pidättyvyyttä puolustustarvikeliennissään, on kumpikin maa pystynyt myös vientiin tukeutumalla menestyksellisesti turvaamaan alan teollisuutensa kehittymisen ja osaamisen monipuolistumisen sekä varsin korkean omavaraisuusasteen, Ruotsilla noin 70 %, Norjalla noin 50 %.

Ruotsin ja Norjan esimerkit kuvastavat, että riippumatta maan puolustusratkaisusta, liittoutuminen tai liittoutumattomuus, on kotimaisella puolustusteollisuudella ja korkeahkolla omavaraisuusasteella nähty tärkeä merkitys maan turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa.

Sekä Ruotsi että Norja ovat myös hyötynneet tämän alan hallintonsa, niin poliittiset linjaukset kuin myös lupa-asiat, keskittämistä yhteen viranomaisyksikköön sekä lupamenettelyjen eriytyneisyydestä ja periaatteiden selkeydestä. Kummallakin maalla on voimassa lupaharkintaa ohjaavat, hallituksessa tai parlamentissa hyväksytyt kansalliset suuntaviivat.

Puolustustarviketeollisuuden yhteistoiminta

Kansainvälisen yhteistyön merkitys on puolustustarviketeollisuudessa korostunut viime vuosina. Puolustusvoimien käyttämien laitteiden ja tarvikkeiden jatkuvan kallistumisen vuoksi on kansantaloudellisesti järkevää jakaa kehitys- ja tuotantokustannuksia useamman käyttäjämäärän kesken. Osallistumalla kehitys- ja tuotantoyhteistyöhön voidaan samalla varmistaa tuotteen sopivuus omaan järjestelmään ja siten pienentää kokonaiskustannuksia.

Pohjoismaista Norja on perinteisesti ollut yhteistoiminnassa Nato-maiden, erityisesti Yhdysvaltojen kanssa. Lisäksi Norja on tehnyt kehitysyhteistyötä muun muassa Saksan kans-

sa. Norjalla on myös tuotantoon liittyviä sopimuksia työnjaosta Ruotsin kanssa.

Ruotsilla on perinteisesti ollut huomattavaa yhteistyötä usean maan, varsinkin Yhdysvaltojen kanssa. Se on viime vuosina lisännyt huomattavasti yhteistyötä Ranskan ja Saksan kanssa erityisesti uusien puolustustarvikkeiden kehitystöihin liittyen. Ruotsi on myös aktiivisesti etsinyt lisää yhteistyömahdollisuuksia muun muassa Australian ja Kauko-Idän maiden kanssa.

Sveitsillä on yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa muun muassa Hornet-hävittäjäkauppoihin kuuluvissa hankkeissa. Sveitsi toimittaa myös useaan eurooppalaiseen maahan puolustustarvikkeita tai niiden komponentteja.

Suomella on hankeyhteistyötä Ruotsin, Norjan, Itävallan, Ranskan, Saksan, Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen kanssa. Lisäksi on pienimuotoista yhteistyötä muidenkin maiden kanssa erilaisten puolustustarvikkehankintojen yhteydessä. Yhteistyö Saksan kanssa on ollut kuitenkin vähäistä käsittäen lähinnä puolustustarvikkeiden testaustoimintaa hankinnan valintaperusteiden ja tarvikkeiden ominaisuuksien selvittämiseksi.

Pohjoismaiden puolustusministerit ovat käynnistäneet selvitystyön yhteistyömahdollisuuksista puolustustarvikealalla maiden kesken. Selvitystyöhön ovat osallistuneet pohjoismaiden puolustusministerit ja heidän apunaan asiantuntijaryhmät. Selvitystyö on parhaillaan valmistumisvaiheessa.

Edellä selostettu Suomen puolustustarvikeviennin laajentunut ja edelleen laajentuva kansainvälispoliittinen viitekehys on vahvistanut vertailevaa näkökulmaa lausuntoharkinnassa ja lupamenettelyssä yleensä.

1.5. Nykytilan arviointi

Jo alajaksossa 1.4. mainitut kansainväliset tekijät ovat aikaansaaneet muutospainetta Suomen asianomaisissa säädöksissä ja käytännöissä. Tämän rinnalla ovat vaikuttaneet monet puhtaasti kotimaiset tekijät, joita käsitellään seuraavassa.

Voimassa olevan lain epäkohtana on ollut, että sen soveltaminen on merkinnyt pahimmillaan moniportaista, aikaavievää lupakäsittelyä jopa suhteellisen vähäisissä vienneissä ja ollut täten epätarkoituksenmukaista, vanhanaikaista hallintokäytäntöä. Poliittisten periaatteiden

osalta on lain soveltaminen tarkoittanut pääsääntöisesti pidättyvyyttä eli luvan epäämistä tulkintatapauksissa, jollaisiksi viennit lähes kaikkiin OECD-alueen ulkopuolisiin maihin on voitu katsoa. Tämä on johtanut Suomen puolustusteollisuuden vienti- ja kilpailuehtojen huonontumiseen muihin länsieurooppalaisiin maihin verrattuna.

Suomen puolustustarviketeollisuuden verrattain yksipuolisesta rakenteesta ja tuotevalikoimasta johtuen kehitysmaat ovat olleet ja ovat erittäin tärkeä markkinakohde. Edellä mainittujen poliittisten periaatteiden soveltaminen on huomattavasti rajoittanut teollisuutemme vientimahdollisuuksia ja samalla sen edellytyksiä markkinointiin, tuotekehittelyyn ja osaamistasansa nostamiseen.

Osaltaan nämä ongelmat ovat olleet seurausta lain 4 §:n säännöksestä, jonka nojalla puolustusministeriö on joutunut hankkimaan virkatietä ulkoasiainministeriön kirjallisen lausunnon jokaisessa lupa-asiaassa. Säännös on samalla hämärtänyt työn- ja vastuunjakoa lupaviranomaisen ja lausunnonantajan välillä ja käytännössä langettanut viennistä riippuvat puolustusteollisuuden kehitysedellytykset ulkoasiainministeriön vastuulle.

Ulkoasiainministeriö on 1 päivästä tammiukuuta 1993 järkeistänyt omaa lausuntorooliaan lyhentämällä lausunnonantoaikaansa ja antamalla puolustusministeriölle yleislausunnon muodossa ohjeellisia maaluetteloja. Hallinnollisesti mielekkäin ratkaisu olisi kuitenkin asianomaisten viranomaisten yhteistyönä laadittava ja valtioneuvostossa vahvistettava vientikäytännön suuntaviivat määrittävä asiakirja, johon tukeutuen lupaviranomainen voisi suoraan ratkaista lupa-asian. Ulkoasiainministeriön lausuntoa tarvittaisiin vain poikkeuksellisissa tapauksissa.

Lain soveltamisen ongelmia on ollut myös se, että lupamenettelyjä ei ole riittävästi eriytetty eikä mitoitettu asian merkityksen ja vietävän tuotteen ominaisuuksien mukaan. Siten täydellisiä loppukäyttöselvityksiä on edellytetty myös pienten yksinkertaisten komponenttien viennissä, mikä on hankaloittanut tai estänyt tämäntyyppistä vientiä muun muassa Ruotsiin.

Myös muissa suhteissa lupamenettelyn eriytymättömyys on ollut ongelma. Vientihankkeita suunnitellessaan ja ennen ryhtymistään kustannuksia synnyttävään markkinointiin tai tarjouskilpaan yritykset ovat usein tarvinneet viranomaisten etukäteisarvion varsinaisen luvan

myöntämisestä, jos vienti aikanaan toteutuu. Tämä on johtanut ennakkolausuntokäytännön kehittämiseen.

Puolustustarvikkeiden vientivalvonta on osa strategisten, arkaluontoisten tuotteiden vientivalvontaa. Lupamenettelyn hajaantuminen tuoteryhmästä riippuen liian monelle viranomaiselle on Suomessa ongelma verrattuna näiden lupa-asoiden keskitettyyn käsittelyyn muun muassa Ruotsissa ja Norjassa. Suomen vientiteollisuuden taholta on pitkään esitetty ”yhden luukun periaatteeseen” siirtymistä vientilupa-asioissa.

Ulkoasiainministeriön johdolla toimineen vientivalvontatyöryhmän 31 päivästä joulukuuta 1992 annetun loppuraportin suosittamia toimia vientivalvontasektorin säädös- ja hallintouudistuksiksi on toteutettu syyskaudella 1993 ja alkuvuodesta 1994. Lokakuussa 1993 toimintansa aloittanut vientivalvontaneuvottelukunta on tarkoitettu asianomaisten viranomaisten väliseksi koordinoivaksi, lausuntoja antavaksi toimielimeksi koko strategisen vientivalvonnan kentällä. Neuvottelukunta edistää osaltaan vientivalvontaan liittyvässä lupahallinnossa noudatettavien menettelytapojen yhtenäistämistä.

Työryhmän suositusten mukaisesti siirrettiin niin sanottujen kaksoiskäyttötuotteiden lupaasiat 1 päivänä kesäkuuta 1994 puolustusministeriöltä kauppa- ja teollisuusministeriölle, jolle jo kuuluu korkean teknologian tuotteiden (Cocom Industrial List) sekä ydinalan tuotteiden lupahallinto.

Kysymys myös puolustustarvikkeiden vientilupa-asoiden siirtämisestä kauppa- ja teollisuusministeriöön otetaan aikanaan tarkasteltavaksi uuden kokonaisvaltaisen vientivalvontalain valmistelujen yhteydessä. Tällainen keskitäminen edellyttäisi myös nyt sisäasiainministeriön poliisiosastolla hoidettavien siviililuontoisten aseiden ja ampumatarvikkeiden vientilupa-asoiden siirtoa kauppa- ja teollisuusministeriölle.

Lupahallinnon keskittämisestä huolimatta ulkoasiainministeriöllä säilyisi vastuu yleisestä vientivalvontapoliittisesta linjanvedosta ja Suomen kansainväliseen vientivalvontaan osallistumisen koordinaatiosta. Tullilaitokselle kuuluisi edelleen varsinaisen lainsäädännön noudattamisen valvonta. Lupamenettelyissä korostuvat vietävien tuotteiden merkityksen ja roolin mukaan mitoitettujen loppukäyttöselvitykset ja -var-

mistukset, joilla estetään tuotteiden joutuminen epätoivottuihin käsiin.

Edellä käsiteltyjen hallinnollisten ja poliittisten uudistustarpeiden rinnalla vaikuttaa puolustustarvikeviennin ehtoihin vuodesta 1993 lähtien yhä voimakkaammin tarve vientiä lisäämällä kompensoida puolustusvoimien omien tilausten merkittävä väheneminen vuosikymmenen loppuun saakka. Nämä vähennykset johtuvat säästötoimista ja kotimaisiin hankintoihin käytettävissä olevien määrärahojen leikkaamisesta.

Tätä tilannetta selvittäneet puolustushallinnon alan toimielimet ovat arvioineet, että viennin lisääminen edistäisi olemassa olevan teollisen tuotantokapasiteetin käyttöä, mutta edellyttäisi myös alan uusien vientituotteiden kehittämistä. Tässä yhteydessä on todettu, että Suomen puolustuskyvyn ylläpito ja kriisiajan valmiudet edellyttävät oman puolustusvälineteollisuuden olemassaoloa myös 2000-luvulla.

Suomen nykyisessä puolustusratkaisussa korostuu huoltovarmuuden tarve. Huoltovarmuuden yhtenä keinona puolustustarvikkeiden kohdalla ovat kotimainen puolustusteollisuus ja suhteellinen omavaraisuus, jotka siten ovat puolustuksen itsenäisyyden ja uskottavuuden ainesosia.

2. Esityksen tavoitteet ja ehdotetut muutokset

Esityksen tavoitteena on Suomen puolustustarvikeviennin ja soveltuvien osin myös siviili- luonteisen ase- ja ampu- matarvikeviennin hallinnollisten ja poliittisten ehtojen, toisin sanoen Suomen asevientipolitiikan, saattaminen muodoiltaan yhdenvertaiseksi ja soveltamiseltaan yhdensuuntaiseksi muiden länsieurooppalaisten maiden, erityisesti EU-maiden, vastaavan viennin kanssa.

Pyrkimyksenä on Suomen puolustustarvikeviennin edellytysten vahvistaminen, alan teollisuuden kehittymisen tukeminen ja Suomen puolustuksen lujittaminen. Muutokset edistäisivät myös Suomen kyseisen teollisuuden edellytyksiä osallistua nykyaikaisten puolustusjärjestelmien kehittelylle ja valmistukselle elintärkeään kansainväliseen yhteistyöhön erityisesti pohjoismaisissa ja länsieurooppalaisissa puitteissa.

Näiden tavoitteiden lähtökohtana on edellä

tässä esityksessä tarkoitettujen kansainvälisten sopimusten ja sitoumusten sekä vientiä ohjaavien kriteerien ja periaatteiden noudattaminen.

Nämä, samoin kuin nykyisen lainsäädännön soveltamiskäytännön esiintuomat kotimaiset muutostarpeet on otettu huomioon esityksessä. Puolustusministeriön työryhmän esityksen mukaisesti ehdotetaan, että valtioneuvosto vahvistaisi kansainväliset ja turvallisuuspoliittiset periaatteet käsittävät yleiset suuntaviivat puolustustarvikkeiden maastaviennistä. Ulkoasiainministeriön tehtävänä olisi yhteistyössä puolustusministeriön kanssa suuntaviivojen valmistelu ja ajan tasalla pitäminen. Suuntaviivat koskisivat sotilaalliseen käyttöön tarkoitettuja tai soveltuvia tavanomaisia aseita, asejärjestelmiä, ampu- matarvikkeita, kalustoja ja laitteita sekä niihin liittyviä immateriaalisia oikeuksia. Suuntaviivat olisivat perustana lupaviranomaisen toiminnalle.

Suuntaviivoihin ehdotetaan sisällytettäväksi Suomea velvoittavista kansainvälisistä sopimuksista ja sitoumuksista johtuvat periaatteet. Lisäksi suuntaviivat sisältäisivät YK:n, ETYK:n ja EU:n hyväksymät asevientikriteerit sekä asevientiperiaatteita.

Suuntaviivat jakaisivat puolustustarvikkeet ominaisuuksiensa ja käyttötarkoituksensa mukaisesti erilaisiin ryhmiin, jotka voitaisiin ottaa lupaharkinnassa eri tavoin huomioon.

Suuntaviivat antaisivat lupaviranomaiselle ohjeita muun muassa loppukäytön varmistamisesta sekä luvattoman jälleenviennin estämisestä.

Suuntaviivat jakaisivat eri maat eri ryhmiin ulkopoliittisten näkökohtien sekä kansainvälisten järjestöjen asettamien pakotteiden johdosta. Ulkopoliittista estettä ei olisi useimmiten OECD-maihin kuuluvilla mailla. Ehdoton ulkopoliittinen este luvan myöntämiselle olisi, jos maahan kohdistuvat YK:n, EU:n, ETYK:n tai muiden järjestöjen asettamat asianomaiset pakotteet. Muiden kuin edellä oleviin maaryhmiin kuuluvien maiden lupaharkinnassa noudatettaisiin kokonaisharkintaa suuntaviivojen mukaisesti.

Suuntaviivat sisältäisivät myös rajoituksia viennille maahan, jossa on ulkoisia tai sisäisiä konflikteja tai vakavia ihmisoikeusrikkomuksia.

Myös ohjeet myönnetyn maastavienti- tai kauttakuljetusluvan peruuttamisesta ehdotetaan sisällytettäväksi suuntaviivat asiakirjaan.

Lupaviranomaisina toimisivat edelleen valtioneuvosto ja puolustusministeriö.

Asia voitaisiin tarvittaessa käsitellä puolustusministeriön asettamassa työryhmässä tai kauppa- ja teollisuusministeriön asettamassa vientivalvontaneuvottelukunnassa.

Pyrkimyksenä on, että lupamenettely nopeutuu, yksinkertaistuu ja johtaa sellaiseen lupa-ratkaisuun, jollainen vastaavassa asiassa tehtäisiin myös vertailuryhmän maissa. Muiden maiden tilastoista, päätöksistä ja muusta aineistosta saatavan vertailevan tiedon merkitys luparatkaisujen viitteenä korostuu.

Lupamenettelyn järjestelmällisyys loppukäytön todentamisineen lisää varmuutta siitä, että viennit päätyvät tarkoitetuille, laillisille ostajille.

Tavoitteena on myös viranomaisten työn- ja vastuunjaon selkiyttäminen ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön kesken siten, että vastuu puolustusteollisuuden viennistä riippuvista kehittämisedellytyksistä kohdistuisi nykyistä selvemmin puolustusministeriölle.

Puolustusteollisuuden ja siihen liittyvän vienninedistämistoiminnan kehittämisessä kauppa- ja teollisuusministeriön vastuulle kuuluvat taloudellisen huoltovarmuuden, teollisuuspolitiikan ja vienninedistämisen osalta noudatettavat linjaukset.

Edellä tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseen pyritäisiin muuttamalla voimassa olevaa lakia siten, että puolustustarvikkeiden maastaviennin periaatteet määräytyisivät Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten ja sitoumusten (1 §) sekä valtioneuvoston vahvistamien suuntaviivojen mukaisesti (3 §). Maastavienti edellyttäisi jatkossakin aina lupaa (2 §). Mikäli puolustustarvike kuuluisi ensimmäiseen tai toiseen tuoteluokkaan tai jos maastavientiluvan myöntämiseen liittyvät ulko- ja turvallisuuspoliittiset näkökannat muutoin sitä edellyttäisivät, lupahakemus olisi pääsääntöisesti saatettava valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi. Jos maastavietävä tavara on tarkoitettu käytettäväksi ainoastaan toisen tuotteen komponenttina, niin tavarana lopullisena todistettava käyttäjänä olisi voitava pitää sitä, jonka tuotteeseen maastaviety komponentti liitetään. Tällaisesta loppukäytöstä vaaditaan erityinen loppukäyttötodistus eli todistus käytöstä omassa tuotannossa (4 §).

Nykyisin säädetään asetuksella, mitä tavaroita on pidettävä puolustustarvikkeina. Esityksessä ehdotetaan, että asetuksella säädetävän

karkeamman neljään tuoteluokkaan jaottelun pohjalta voitaisiin jatkossa puolustusministeriön päätöksellä määrätä puolustustarvikkeiden tuoteluokkien yksityiskohtaisesta sisällöstä. Menettely mahdollistaisi kansainvälisten vientivalvontavelvoitteiden joustavamman toimeenpanon (5 §). Ensimmäiseen tuoteluokkaan kuuluisivat varsinaiset aseet ja asejärjestelmät ja neljanteen eli lievimmän puolustustarvikkeiksi katsottavien tarvikkeiden ryhmään erilaiset so-tilaskäyttöön suunnitellut laitteet ja varustus.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Vientivalvonnan saattaminen samalle tasolle muiden länsimaiden kanssa edistää puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytyksiä ja -mahdollisuuksia. Puolustustarviketeollisuudella on paikkakuntakohtaisesti huomattava vaikutus työllisyyteen ja siten taloudellistakin merkitystä.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole organisaatioon tai henkilöstöön kohdistuvia vaikutuksia.

3.3. Vaikutukset muuhun lainsäädäntöön

Valtioneuvoston ohjesääntöön (995/43) sisältyy yleisistunnossa käsiteltävien taloudellisten asioiden luetteloon muun muassa puolustustarvikkeiden maastavientiä ja kauttakuljetusta koskevien asioiden käsittely tietyin edellytyksin.

Kysymyksessä oleva ohjesäännön 11 b §:n 11 kohta on kirjoitettu puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain 2 §:n mukaisesti. Kun lain 2 §:ää lakiehdotuksen mukaisesti muutetaan, on myös ohjesäännön mainittua kohtaa vastaavasti muutettava.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Puolustusministeriö asetti 2 päivänä syyskuuta 1993 virkamiestyöryhmän selvittämään

puolustustarvikkeiden maastavientiä koskevan lainsäädännön uudistamistarvetta erityisesti silmällä pitäen sitä, että maastavientikäytäntö voitaisiin mahdollisimman pitkälle mukauttaa Euroopan yhteisössä noudatettaviin periaatteisiin. Työryhmässä olivat edustettuina puolustusministeriö, ulkoasiainministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sisäasiainministeriö sekä pääesikunta. Työryhmä jatkoi vuosina 1992 ja 1993 toimineen ulkoasiainministeriön vientivalvontatyöryhmän aloittamaa puolustustarvikkeiden maastavientiin ja Suomea sitoviin kansainvälisiin vientivalvontajärjestelyihin liittyvän lainsäädännön sekä vientivalvontahallinnon kehittämisen- ja tehostamismahdollisuuksien selvittämistä.

4.2. Lausunnot

Puolustusministeriön työryhmän mietinnöstä (31.3.1994) pyydettiin lausunnot ulkoasiainministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, tullihallitukselta, pääesikunnalta, MET metalliteollisuuden keskusliitolta sekä Kemianteollisuus ry:ltä. Lausunnonantajat suhtautuivat työryhmän esittämään lakiehdotukseen myönteisesti. Lausunnonantajat esittivät hallituksen esitykseen muutamia täydennyksiä, jotka on otettu huomioon esitystä valmisteltaessa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Puolustustarvikkeiden maastavienti ja niiden kuljetus Suomen alueen kautta kolmanteen maahan (kauttakuljetus) määräytyy yhtäältä asiaa koskevan sisäisen lainsäädäntömme sekä toisaalta Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten, muun muassa aserajoitussopimusten perusteella.

Suomea velvoittavat ne monenväliset aserajoitussopimukset, joiden sopijapuolena Suomi on. Suomen puolustustarvikkeiden maastavientiin vaikuttaa myös Suomen jäsenyys YK:ssa. Suomessa on eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämistä annetun lain nojalla annetuilla asetuksilla saatettu voimaan YK:n turvallisuusneuvoston sitoviin päätöksiin perustuvat talouspakotteet ja asevientikiellot kymmentä maata kohtaan. YK:n turvallisuusneuvoston suosituksesta Suomi on lisäksi saattanut voimaan asevienti- ja tuontikieltoja sekä taloudellisia toimia eräitä maita kohtaan.

Suomen osallistuminen muun muassa EYTK:iin, Euroopan unionin jäsenyyshankkeeseen liittyvään vuoropuheluun EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön puitteissa toimivissa työryhmissä, pohjoismaiseen yhteistyöhön sekä kansainvälisiin vientivalvontajärjestelyihin on tuonut uusia velvoitteita Suomen harjoittamalle puolustustarvikkeiden maasta-

viennille. Lakiehdotuksen mukaan Suomen kansainväliset vientivalvontavelvoitteet laajenisivat kansainvälisten sopimusten lisäksi koskemaan edellä mainituissa kansainvälisissä järjestelyissä tehtyjä päätöksiä, periaatteita ja muita sovittuja yhteisiä toimenpiteitä. EYTK:n ja EU:n asevientikriteerien soveltaminen merkitsee yleiseurooppalaisten periaatteiden omaksumista Suomen lupakäytäntöön.

Nykyisin luvanvaraista on puolustustarvikkeen valmistuskoekauden ja yksinomaan puolustustarvikkeen valmistukseen tarkoitetun koneen ja laitteen luovuttaminen ja siirtäminen ulkomaille. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan lupamenettely koskemaan myös puolustustarvikkeen valmistukseen liittyvää tietotaitoa sekä puolustustarvikkeen valmistukseen ja käyttöön liittyvää tietokoneohjelmistoa, joiden liittymisen varsinaiseen puolustusmateriaalin vientiin on viime vuosien aikana korostunut.

2 §. Pykälän 1 momentti sisältää puolustustarvikkeiden maastaviennin ja kauttakuljetuksen luvanvaraisuutta koskevan pääsäännön. Maastavienti ja kauttakuljetus on sanotun lainkohdan mukaan kiellettyä, jollei valtioneuvosto tai puolustusministeriö ole myöntänyt siihen lupaa. Säännös ehdotetaan muutettavaksi niin, että maastavienti ja kauttakuljetus olisi sallittua ainoastaan siihen myönnetyllä luvalla. Muutos kuvastaisi sitä, että kansainväliset vientivalvontanäkökohdat huomioon ottava

puolustustarvikkeen maastavienti on hyväksyttävä osa Suomen ulkomaankauppaa.

Hallitusmuodon 40 §:n vuoden 1994 alusta voimaan tulleen muutoksen (1119/93) mukaan valtioneuvostolla tarkoitetaan kokonaisuutta, joka käsittää valtioneuvoston yleisistunnon ja ministeriöt. Valtioneuvoston ohjesäännössä yksilöidään yleisistunnon toimivaltaan kuuluvat asiat. Kaikki muut valtioneuvoston tai ministeriön ratkaistaviksi säädettyt tai määrättyt asiat ratkaistaan asianomaisessa ministeriössä. Hallinnon kehittämisen yleisenä tavoitteena on ollut lupa-asoiden vähentäminen sekä siirtäminen valtioneuvoston yleisistunnosta alemmille viranomaisasoille. Yleisistunnossa ratkaistaan laajakantoiset ja periaatteelliset tärkeät asiat sekä ne muut asiat, joiden merkitys sitä vaatii. Yleisistunnossa ratkaistaviksi on syytä jättää kahteen ensimmäiseen tuoteluokkaan kuuluvien puolustustarvikkeiden maastavientiä ja kauttakuljetusta koskevat asiat sekä kahteen jälkimmäiseen tuoteluokkaan kuuluvat asiat, jos niiden ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää. Lakiehdotuksen mukaan maastavientiluvan myöntäisi muutoin puolustusministeriö, jonka lupakäytäntöä ohjaisivat valtioneuvoston vahvistettavat maastaviennissä noudatettavat suuntaviivat siten kuin jäljempänä ehdotetaan.

Kun yleisistunnon käsiteltäväksi ei kuitenkaan olisi järkevää saattaa aivan vähäisiä 1 ja 2 tuoteluokkaan kuuluvien puolustustarvikkeiden vientilupahakemuksia, ehdotetaan 3 momenttiin sisällytettäväksi säännös tällaisten hakemusten kuulumisesta puolustusministeriön ratkaistaviin. Sääntely vastaa voimassa olevaa järjestelyä.

3 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös puolustustarvikkeiden maastaviennissä ja kauttakuljetuksessa noudatettavista yleisistä suuntaviivoista. Suuntaviivat käsittävän asiakirjan vahvistaisi valtioneuvosto. Päätös sisältäisi tavanomaisten sotilaskäyttöön tarkoitettujen aseiden, asejärjestelmien, ampumatarvikkeiden, kaluston, laitteiden sekä immateriaalisten oikeuksien maastavientiä ja kauttakuljetusta koskevat periaatteet. Suuntaviivojen tarkoituksena on toisaalta estää Suomen turvallisuusetujen vastainen puolustustarvikkeiden vienti ja kauttakuljetus ja toisaalta edistää hyväksyttävää maastavientiä. Suuntaviivat perustuvat Suomen noudattamiin kansainvälisiin sopimuksiin ja sitoumuksiin sekä YK:n, ETYK:n sekä EU:n hyväksymiin asevientiperiaatteisiin.

Suuntaviivat ohjaavat lupaviranomaista myös maakohtaisessa lupahakemuksen ratkaisussa.

4 §. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että puolustusministeriön on maastavientilupa-asian sitä edellyttäessä selvittävä erikseen ulkoasiainministeriöltä, ettei luvan myöntämiseen ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä. Tällaisen selvityksen tarpeellisuus voidaan yleensä todeta jo lupahakemuksen alustavassa käsittelyssä tai esiteltäessä lupa-asia asianomaisten viranomaisten yhteistyöelimestä, esimerkiksi puolustusministeriön maastavientityöryhmässä tai kauppa- ja teollisuusministeriön vientivalvontaneuvottelukunnassa tai niiden alaisissa työryhmissä. Tähän asti pääsääntöisesti noudatettu ulkoasiainministeriön kirjallinen lausuntomenettely on edelleen tarpeen lähinnä sellaisissa tapauksissa, jotka edellyttävät erityistä ulko- ja turvallisuuspoliittista harkintaa ja sen johdosta perusteellista valmistelua ja menevät valtioneuvoston ratkaistaviksi. Koska useimmat lupa-asiat koskevat merkitykseltään vähäisiä ja ulkopoliittisesti ongelmattomia vientejä, jotka voidaan ratkaista suoraan suuntaviivoihin tukeutuen, ei aikaavievä kirjallinen lausuntomenettely näissä tapauksissa ole tarkoituksenmukainen eikä vastaa nykyaikaista hallintokäytäntöä.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi myös säännös sellaisen tavarahan maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta, joka on tarkoitettu käytettäväksi toisen tuotteen komponenttina. Pykälässä tarkoitetaan komponentilla maastavietävää tavaraa, laitetta, tuotetta tai muuta valmistetta, joka on tarkoitettu liitettäväksi osaksi tässä laissa tarkoitettua puolustustarviketta siten, että se ei muodosta hallitsevaa osaa lopputuotteen identiteetistä. Tällaisen tavarahan osalta loppukäyttäjäksi katsottaisiin se, jonka tuotteen tavarahan käytetään. Loppukäyttäjän tulee maastavientiluvan myöntäjän niin velvoittaessa toimittaa lupaviranomaiselle todistus tällaisesta käytöstä (todistus käytöstä omassa tuotannossa).

5 §. Asetuksella ehdotetaan säädettäväksi, mitä tarvikkeita ja niihin liittyvää teknologiaa ja tietotaitoa on pidettävä puolustustarvikkeina. Lupa-asoiden käsittelyä varten puolustustarvikkeet ryhmiteltäisiin neljään tuoteluokkaan. Tuoteluokkien yksityiskohtaisesta sisällöstä ehdotetaan säädettäväksi asetuksella ja määrättäväksi puolustusministeriön päätöksellä. Ehdotetulla järjestelyllä voidaan nykyistä joustavammin saattaa voimaan Suomen kan-

sainvälisiin vientivalvontavelvoitteisiin liittyvät tuotelistamuutokset.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta 9 päivänä maaliskuuta 1990 annetun lain (242/90) 1 §:n 1 ja 2 momentti, 2 §, 4 §:n 2 ja 3 momentti ja 5 §:n 1 momentti sekä

lisätään 3 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

Puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kuljetuksesta Suomen alueen kautta kolmanneen maahan (*kauttakuljetus*) on sen lisäksi, mitä Suomea velvoittavista kansainvälisistä sopimuksista ja sitoumuksista johtuu, voimassa, mitä tässä laissa säädetään.

Mitä tässä laissa säädetään puolustustarvikkeen maastaviennistä, koskee myös, kun ulkomaille luovutetaan ja siirretään:

- 1) puolustustarvikkeen valmistukseen liittyvää tietotaitoa ja valmistusoikeus;
- 2) erityisesti puolustustarvikkeen valmistamiseen tarkoitettu kone ja laite; sekä
- 3) puolustustarvikkeen valmistukseen tai käyttöön liittyvä tietokoneohjelmisto.

2 §

Puolustustarvikkeen maastavienti ja kauttakuljetus on sallittua ainoastaan siihen myönnettyllä luvalla (*maastavientilupa*).

Maastavientiluvan myöntää hakemuksesta valtioneuvosto tai puolustusministeriö. Jos puolustustarvike kuuluu 5 §:ssä tarkoitettujen tuoteluokkien ensimmäiseen tai toiseen luokkaan tai jos lupa-asian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys muutoin sitä edellyttää, lupahakemus on saatettava valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi.

Mitä 2 momentissa on säädetty lupahakemuksen saattamisesta valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi, ei koske arvoltaan vä-

häistä maastavientiä ja kauttakuljetusta eikä sellaista puolustustarvikkeen tilapäistä maasta pois viemistä, johon ei liity puolustustarvikkeen omistusoikeuden tai puolustustarvikkeeseen kohdistuvan määräämisvallan siirtyminen ulkomaille.

3 §

Valtioneuvosto vahvistaa puolustustarvikkeiden maastaviennissä ja kauttakuljetuksessa noudatettavat yleiset suuntaviivat.

4 §

Puolustusministeriön on maastavientilupa-asian sitä edellyttäessä selvitettävä erikseen ulkoasiainministeriöltä, ettei luvan myöntäminen ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä.

Maastavientiluvan myöntäjä voi velvoittaa luvan hakijan antamaan selvityksen tavarantoimittajan lopullisesta käyttäjästä. Selvityksenä pidetään puolustusministeriölle toimitettavaa viennin lopullisen määräämisen asianomaisen viranomaisen antamaa todistusta (*loppukäyttäjätodistus*). Jos lupahakemuksen kohteena oleva tavara on tarkoitettu käytettäväksi vain toisen tuotteen komponenttina, on sen, jonka oman tuotteen valmistuksessa tavaraa käytetään, tavarantoimittajan lopullisena käyttäjänä vaadittaessa annettava todistus tällaisesta käytöstä (*todistus käytöstä omassa tuotannossa*).

5 §

Asetuksella säädetään ja puolustusministeriön päätöksellä annetaan yksityiskohtaisempia määräyksiä siitä, mitä tarvikkeita pidetään tässä laissa tarkoitettuina puolustustarvikkeina

sekä siitä, miten ne ryhmitellään lupa-asioiden käsittelyä varten neljään tuoteluokkaan.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 19 päivänä elokuuta 1994

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Puolustusministeri *Elisabeth Rehn*

Laki

puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta 9 päivänä maaliskuuta 1990 annetun lain (242/90) 1 §:n 1 ja 2 momentti, 2 §, 4 §:n 2 ja 3 momentti ja 5 §:n 1 momentti sekä

lisätään 3 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja niiden kuljetuksesta Suomen alueen kautta kolmanteen maahan (*kauttakuljetus*) on sen lisäksi, mitä Suomea velvoittavista kansainvälisistä sopimuksista johtuu, voimassa mitä tässä laissa säädetään.

Mitä tässä laissa on säädetty puolustustarvikkeen maastaviennistä, koskee myös puolustustarvikkeen valmistusoikeuden ja yksinomaan puolustustarvikkeen valmistamiseen tarkoitetun koneen ja laitteen luovuttamista ja siirtämistä ulkomaille.

2 §

Puolustustarvikkeen maastavienti ja niiden kauttakuljetus on kiellettyä, jollei valtioneuvosto tai puolustusministeriö ole myöntänyt siihen lupaa (*maastavientilupa*).

Puolustusministeriö voi myöntää maastavientiluvan, milloin kysymyksessä on arvoltaan vähäinen maastavienti tai kauttakuljetus taikka sellainen puolustustarvikkeiden tilapäinen maasta pois vieminen, johon ei liity puolustustarvikkeen omistusoikeuden tai siihen kohdistuvan määräämisvallan siirtyminen ulkomaille.

1 §

Puolustustarvikkeen maastaviennistä ja kuljetuksesta Suomen alueen kautta kolmanteen maahan (kauttakuljetus) on sen lisäksi, mitä Suomea velvoittavista kansainvälisistä sopimuksista ja sitoumuksista johtuu, voimassa, mitä tässä laissa säädetään.

Mitä tässä laissa säädetään puolustustarvikkeen maastaviennistä, koskee myös, kun ulkomaille luovutetaan ja siirretään:

- 1) puolustustarvikkeen valmistukseen liittyvää tietotaitoa ja valmistusoikeus;*
- 2) erityisesti puolustustarvikkeen valmistamiseen tarkoitettu kone ja laite; sekä*
- 3) puolustustarvikkeen valmistukseen tai käyttöön liittyvä tietokoneohjelmisto.*

2 §

Puolustustarvikkeen maastavienti ja kauttakuljetus on sallittua ainoastaan siihen myönnetyllä luvalla (*maastavientilupa*).

Maastavientiluvan myöntää hakemuksesta valtioneuvosto tai puolustusministeriö. Jos puolustustarvike kuuluu 5 §:ssä tarkoitettujen tuoteluokkien ensimmäiseen tai toiseen luokkaan tai jos lupa-asian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys muutoin sitä edellyttää, lupahakemus on saatettava valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi.

Mitä 2 momentissa on säädetty lupahakemuksen saattamisesta valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi, ei koske arvoltaan vähäistä maastavientiä ja kauttakuljetusta eikä sellaista puolustustarvikkeen tilapäistä maasta pois vie-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

mistä, johon ei liity puolustustarvikkeen omistusoikeuden tai puolustustarvikkeeseen kohdistuvan määräämisvallan siirtyminen ulkomaille.

3 §

Valtioneuvosto vahvistaa puolustustarvikkeiden maastaviennissä ja kauttakuljetuksessa noudatettavat yleiset suuntaviivat.

4 §

Ennen puolustustarvikkeiden maastavientiä tai kauttakuljetusta koskevan lupahakemuksen ratkaisemista on puolustusministeriön hankittava asiassa ulkoasiainministeriön lausunto.

Maastavientiluvan myöntäjä voi tarvittaessa velvoittaa luvan saajan ennen maastavientiä antamaan vakuutuksen tavarán lopullisesta käyttäjästä toimittamalla puolustusministeriölle viennin lopullisen määräämään asianomaisen viranomaisen asiasta antaman todistuksen (*loppukäyttäjätodistus*).

Puolustusministeriön on maastavientilupa-asian sitä edellyttäessä selvítettävä erikseen ulkoasiainministeriöltä, ettei luvan myöntämiseen ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä.

Maastavientiluvan myöntäjä voi velvoittaa luvan hakijan antamaan selvityksen tavarán lopullisesta käyttäjästä. Selvityksenä pidetään puolustusministeriölle toimitettavaa viennin lopullisen määräämään asianomaisen viranomaisen antamaa todistusta (*loppukäyttäjätodistus*). Jos lupahakemuksen kohteena oleva tavara on tarkoitettu käytettäväksi vain toisen tuotteen komponenttina, on sen, jonka oman tuotteen valmistuksessa tavaraa käytetään, tavarán lopullisena käyttäjänä vaadittaessa annettava todistus tällaisesta käytöstä (*todistus käytöstä omassa tuotannossa*).

5 §

Asetuksella säädetään, mitä tarvikkeita pidetään tässä laissa tarkoitettuina puolustustarvikkeina.

5 §

Asetuksella säädetään ja puolustusministeriön päätöksellä annetaan yksityiskohtaisempia määräyksiä siitä, mitä tarvikkeita pidetään tässä laissa tarkoitettuina puolustustarvikkeina sekä siitä, miten ne ryhmitellään lupa-aisioiden käsittelyä varten neljään tuoteluokkaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

